

УДК 338.3

Стратегічні напрями підвищення ефективності управління прибутковістю промислових підприємств

Кавтиш О.П.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки і підприємництва
Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут ім. І. Сікорського»

Трохименко М.Ю.

студент
Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут ім. І. Сікорського»

У статті розкрито стратегічні напрями ефективного управління прибутковістю промислових підприємств. Також визначено, що головною задачею сучасного розвитку економіки є опанування підприємцями азами ефективного управління підприємством, зокрема азами прибутковості, що стане потужним важелем розвитку економіки України загалом.

Ключові слова: управління прибутковістю, рентабельність підприємств, фінансові результати, центри відповідальності, аналіз прибутку.

Кавтыш О.П., Трохименко М.Ю. СТРАТЕГИЧЕСКИЕ НАПРАВЛЕНИЯ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ УПРАВЛЕНИЯ ПРИБЫЛЬНОСТЬЮ ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

В статье раскрыты стратегические направления эффективного управления доходностью промышленных предприятий. Также определено, что главной задачей современного развития экономики является овладение предпринимателями азами эффективного управления предприятием, в частности азами доходности, что станет мощным рычагом развития экономики Украины в целом.

Ключевые слова: управление доходностью, рентабельность предприятий, финансовые результаты, центры ответственности, анализ прибыли.

Kavtysh O.P., Trokhymenko M.Y. THE STRATEGIC DIRECTION OF IMPROVING THE MANAGEMENT OF INDUSTRY PROFITABILITY

The article deals with the strategic direction effectively manage the profitability of enterprises. Also it determined that the main task of modern economic development is to master the basics of entrepreneurs effective business management, in particular the basics of profitability that would be a powerful lever for the development of the Ukrainian economy as a whole.

Keywords: yield management, profitability of enterprises, financial results, responsibility centers, profit analysis.

Постановка проблеми у загальному вигляді. У процесі трансформації економіки України відповідно до ринкових умов господарювання та постійної потреби виходу з фінансової кризи зростає роль суб'єктів господарювання як первинної ланки економіки. Адаптивне функціонування підприємств позитивно впливає як на окремого індивіда, так і на економіку загалом. Добробут нерозривно пов'язаний зі здійсненням ефективною виробничою, фінансовою і маркетинговою діяльністю підприємств. Відповідно, найважливішою фінансовою категорією, що визначає загальний економічний розвиток підприємства, є прибуток.

Нині варто говорити про те, що у всій сукупності промислові підприємства отримали збиток у 5 803,6 млн. грн., хоча більша

їх частина, а саме 62,9%, отримала прибуток у 48 845,2 млн. грн., а збиток отримали 37,1% [1].

Це свідчить про неможливість виконання прибутком його базових функцій, зокрема у частині створення умов для формування фінансових ресурсів підприємства, збільшення його ринкової вартості, підвищення ефективності діяльності та відтворювальних процесів. Таким чином, значна роль прибутку в розвитку підприємств і забезпеченні інтересів його власників, персоналу, а також держави визначає необхідність дослідження питання ефективного управління ним на стратегічній основі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання сутності прибутку і прибутковості,

управління його формуванням і використанню у процесі здійснення господарської діяльності підприємств досліджували як вітчизняні, так й іноземні науковці, такі як І.А. Бланк, І.К. Балабанов, Л.В. Бадалов, Б.В. Данилишин, С.Р. Дорогунцов, І.М. Кац, Г.П. Крамаренко, М.К. Коробов, Л.А. Лігоненко, А.Р. Мазаракі, А.В. Маршалова, Н.С. Менкю, М.А. Мельникова, Л.Р. Омелянович, А.М. Поддєрьогін, Р.В. Солоу, А.С. Садеков, Р.В. Сайфулін, О.М. Стоянов, Н.А. Ушаков, Н.В. Чумаченко, А.Р. Шеремет.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Проблеми прибутко-

вості були актуальними в минулому, залишаються не до кінця вирішеними й зараз. Надзвичайно важливими є дослідження стратегії управління використанням прибутку, що спрямоване на забезпечення розвитку підприємства внаслідок капіталізації прибутку, підвищення його вартості та соціальних стандартів працівників.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті полягає у тому, щоб обґрунтувати стратегічні напрями підвищення ефективності управління прибутковістю промислових підприємств в сучасних умовах розвитку економіки.

Таблиця 1

Чистий прибуток (збиток) підприємств за видами економічної діяльності

	Фінансовий результат (сальдо) 2016 року	Фінансовий результат (сальдо) 2015 року	Фінансовий результат (сальдо) 2014 року	Фінансовий результат (сальдо) 2013 року	Фінансовий результат (сальдо) 2012 року
Усього	20 898,4	-373 469	-590 066,9	-22 839,7	35 067,3
Сільське, лісове та рибне господарство	-6,9	103 166,2	21 481,3	14 984,5	26 787,2
Промисловість	-5 803,6	-185 889,5	-178 730,9	-4 181,1	2 592,4
Будівництво	-871,2	-27 932,7	-27 948,8	-5 893,2	-1 012,7
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	2 284,2	-94 013,5	-133 219,4	-13 248,5	210,6
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	3 993	-18 100,9	-22 591,6	-1 423,4	3 127,7
Тимчасове розміщення, організація харчування	-250,8	-6 401,9	-6 641,9	-1 416,7	-984,3
Інформація та телекомунікації	-193,1	-12 514,8	-17 137,1	4 881,5	3 739,1
Фінансова та страхова діяльність	-305,6	-13 105,6	-5 550,3	5 157,1	10 769,4
Операції з нерухомим майном	-4 776,1	-57 930	-105 425,7	-10 192,2	-9 338
Професійна, наукова та технічна діяльність	27 831,6	-48 761,4	-100 347,2	-8 390,3	-1 820,2
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	91,3	-7 672,7	-9 543,2	-1 555,2	3 576,4
Освіта	55,1	-92,7	62,5	119	112,8
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	-12,6	-1 049,1	-1 185,3	-149,7	-77,3
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	-1 204,3	-3 396,9	-3 244	-1 495,2	-2 547,6
Надання інших видів послуг	67,4	226,5	-45,3	-36,3	-68,2

Виклад основного матеріалу дослідження. Як свідчить наукова література, управління прибутковістю є процесом вироблення і прийняття управлінських рішень за всіма основними аспектами формування, розподілу і використання прибутку на підприємстві з метою підвищення ефективності його діяльності у стратегічній перспективі [2].

Динаміка основних показників діяльності промислових підприємств свідчить [1] про те, що нині процес управління їх прибутковістю характеризується досить низькою результативністю, що відбивається на умовах підтримки відтворювальних процесів на всіх рівнях економіки, взаємозв'язків між ключовими учасниками ринкових процесів, пошуку напрямів підвищення конкурентоспроможності.

Саме тому постає питання про виявлення стратегічних напрямів управління їх прибутковістю і виправлення наявних деформацій (табл. 1).

З урахуванням останніх досліджень і публікацій варто зазначити, що результативність управління прибутковістю промислових під-

приємств вимагає дотримання ряду вимог, що нині не виконуються рядом вітчизняних підприємств повною мірою [3].

Крім того, доцільно враховувати, що, оскільки головною метою управління прибутковістю є забезпечення максимізації добробуту та раціональної реалізації і взаємоузгодження інтересів різних зацікавлених сторін, а не лише власників, в поточному і перспективному періоді, під час реалізації його функцій доцільно вирішувати такі основні завдання (табл. 2).

Такий підхід нині може забезпечити промисловим підприємствам підвищення рівня лояльності з боку зацікавлених сторін та забезпечити їх більшу стабільність на відміну від традиційного ринкового, орієнтованого лише на короткострокові інтереси власників.

На наш погляд, конкретизація функцій управління прибутковістю також має значною мірою визначатись галузевими особливостями підприємств, їх розмірами, а також конкретними організаційно-правовими формами діяльності, проте повинна містити базові (основні) засади їх реалізації (рис. 1).

Таблиця 2

Система завдань, спрямованих на реалізацію головної мети управління прибутковістю

Мета	Основні завдання управління прибутковістю, спрямовані на реалізацію мети
Забезпечення максимізації добробуту власників підприємства в поточному і перспективному періодах	1) забезпечення максимізації розміру отриманого прибутку, що відповідає ресурсному потенціалу підприємства і ринковій кон'юктурі; 2) забезпечення оптимальної пропорційності між рівнем отриманого прибутку і допустимим рівнем ризику; 3) забезпечення високої якості отриманого прибутку; 4) забезпечення виплати необхідного рівня доходу на інвестований капітал власникам підприємства; 5) забезпечення формування достатнього обсягу фінансових ресурсів за рахунок прибутку відповідно до завдань розвитку підприємства в майбутньому періоді; 6) забезпечення постійного зростання ринкової вартості підприємства; 7) забезпечення ефективності програм участі персоналу в прибутку.
Робітників	1) забезпечення стабільного доходу, що забезпечуватиме життєдіяльність; 2) дотримання вимог законодавства щодо безпечних умов праці; 3) забезпечення всебічного розвитку працівника як індивіда.
Держави	1) забезпечення доходу держави з податкових відрахувань; 2) сприяння державним програмам; 3) підтримання іміджу країни на міжнародній арені.
Громади	забезпечення громади на основі соціальної відповідальності.
Партнерів	1) вчасне виконання всіх умов договорів; 2) надійність співпраці; 3) надання гарантій.
Споживачів	1) забезпечення продукцією чи послугами високої якості; 2) післяпродажна підтримка; 3) гарантії виконання зобов'язань.

Також, за словами В.І. Блонської [3], з якими можна погодитись, стратегічна орієнтація управління прибутковістю діяльності підприємств сьогодні вимагає формування систематизованого переліку об'єктів такого управління. Така систематизація об'єктів управління повинна відображати, з одного боку, функціональну спрямованість управління, а з іншого – різні його рівні.

Насамперед ці питання торкаються системи організаційного забезпечення управління прибутком як взаємопов'язаної сукупності внутрішніх структурних служб і підрозділів підприємства, що забезпечують розроблення і прийняття управлінських рішень з окремих питань формування, розподілу і використання прибутку і які несуть відповідальність і результати цих рішень. Вона є складовою частиною

загальної системи управління підприємством, і, відповідно, її організаційне забезпечення має бути інтегроване з загальною організаційною структурою управління.

Загальні принципи формування організаційної структури управління підприємством передбачають, згідно з рядом наукових публікацій, створення центрів управління прибутковістю за двома основними ознаками, а саме ієрархічними та функціональними. Ієрархічна побудова центрів управління підприємством передбачає виділення різних рівнів управління. Функціональна побудова центрів управління підприємством ґрунтується на їх поділі за виконуваними функціями управління або видами діяльності [4].

Відмінності функціональної спрямованості діяльності таких структурних підрозділів, їх

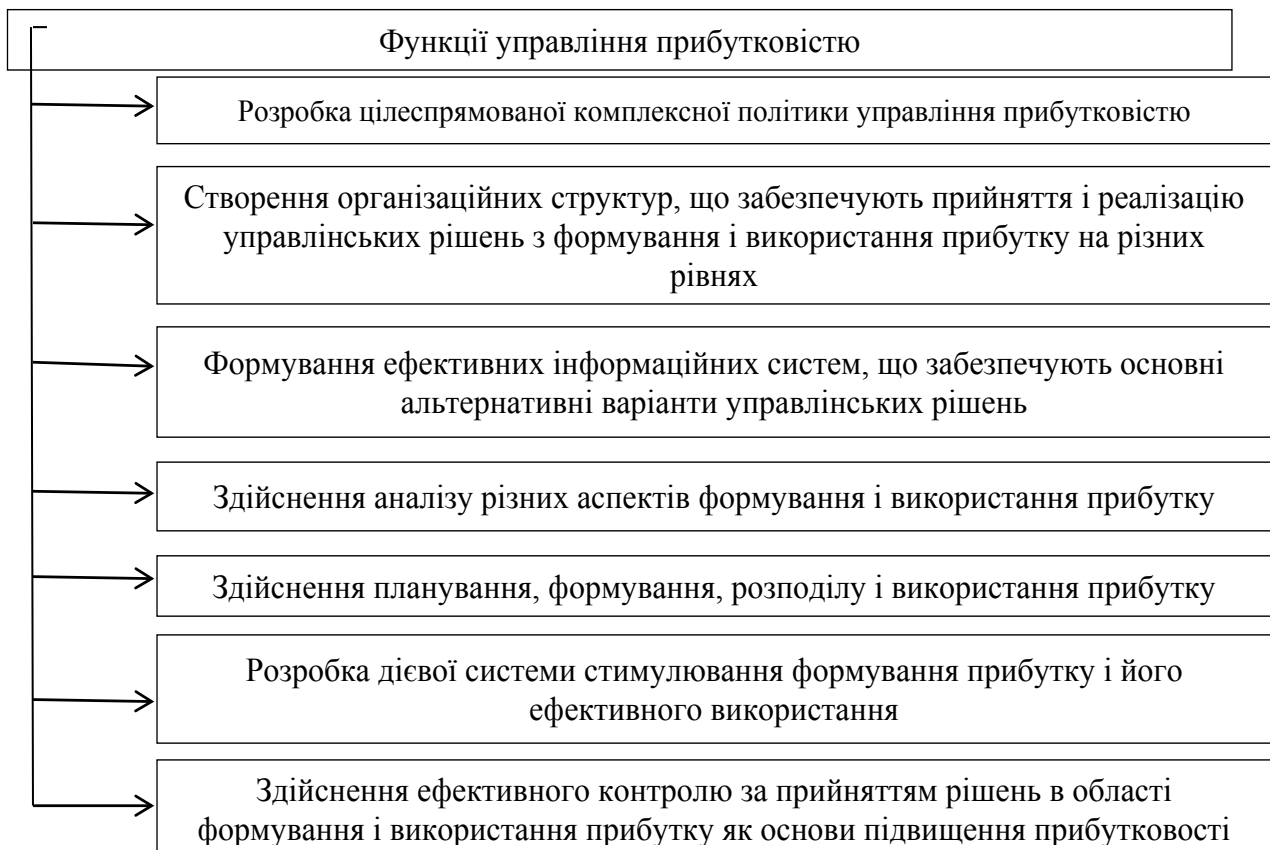

Рис. 1. Основні функції системи управління прибутковістю

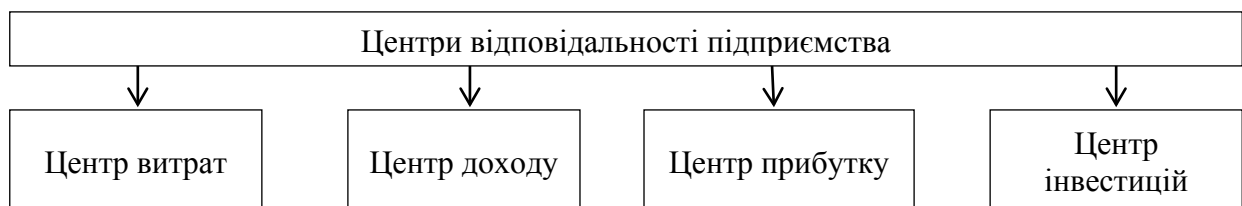

Рис. 2. Основні центри відповідальності

місця в організаційній структурі управління, а також широти повноважень їхніх керівників дають змогу виділити ряд конкретних типів центрів відповідальності в рамках підприємства (рис. 2).

Серед стратегічних завдань щодо джерел формування прибутку промислових підприємств нині основними мають бути забезпечення ефективності діяльності ключових напрямів діяльності; забезпечення додаткового розвитку і отримання максимальної вартості підприємства; забезпечення стабільної прибутковості діяльності; створення нових і розвиток наявних напрямів діяльності для забезпечення подальшого розвитку; виконання можливостей і концентрація потужностей з метою створення потенціалу розвитку; розвиток підприємства шляхом ефективного використання капіталу.

Управління розподілом та використанням прибутку підприємства доцільно здійснювати поетапно. Їх реалізація дає змогу виділити основні напрями покращення цільової структури використання прибутку промислового підприємства (рис. 3).

Етапи управління формуванням і розподілом прибутку:

1) формування інформаційної бази для аналізу ефективності використання підприємства;

2) визначення об'єктивної оцінки позицій на основі оцінок всіх заключних позицій використання прибутку підприємства;

3) дослідження внутрішніх та зовнішніх чинників, що впливають на ефективність використання прибутку підприємства;

4) визначення напрямів розподілу прибутку у поточному періоді з урахуванням стратегічних і тактичних цілей підприємства;

5) розроблення системи управлінських рішень зі забезпечення повного та ефективного використання розподіленого прибутку;

6) забезпечення контролю за виконанням управлінських рішень щодо розподілу та використання прибутку підприємства;

7) коригування окремих управлінських рішень за результатами здійсненого контролю та з урахуванням стратегії розвитку підприємства.

Рис. 3. Напрями покращення цільової структури використання прибутку промислового підприємства

Висновки з цього дослідження. На підставі проведених досліджень можна зробити висновок, що прибуток підприємства – це головна мета діяльності, яка повною мірою піддається управлінським діям, заснована на певних принципах і наукових підходах. Це ще

раз підкреслює, що для управління прибутком підприємства як економічним об'єктом, який має велике значення для підприємства і покликаний виконувати стимулюючу функцію в його діяльності, необхідно застосувати дієві інструменти управління.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrstat.gov.ua>.
2. Бланк, И.А. Управление прибылью / И.А. Бланк. – К. : Ника-Центр, 1998. – 544 с.
3. Блонська В.І. Вдосконалення формування та використання прибутку підприємства / В.І. Блонська, О.І. Вужинська // Науковий вісник НЛТУ України. – 2008. – № 18.1. – С. 122–128.
4. Кузнецов Э.А. Экономика : [учебное пособие] / Э.А. Кузнецов, Н.Н. Столбуненко. – Х. : Одиссей, 2003. – 408 с.